

**Nota van Beantwoording
Reikwijdte en Detailniveau
Windpark Brielse Maasdijk**

Milieueffectrapportage

Nota van Beantwoording Reikwijdte en Detailniveau Windpark Brielse Maasdijk

Milieueffectrapportage

Vastgesteld door	:college van B&W gemeente Nissewaard op 8 juni 2021
Documentnummer	:22317796
Datum	:9 juni 2021

DCMR Milieudienst Rijnmond
Parallelweg 1
Postbus 843
3100 AV Schiedam
T 010 - 246 80 00
F 010 - 246 82 83
E info@dcmr.nl
W www.dcmr.nl

Inhoud

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding en doel	5
1.2	Reacties	5
1.3	Conclusie Reikwijdte en Detailniveau	8
1.4	Leeswijzer en veelvoorkomende afkortingen	8
2	Procedures, normen, afstand tot woningen en alternatieve locaties en energiebronnen	10
2.1	Procedures	10
2.2	Normen	17
2.3	Afstand windturbines tot woningen	19
2.4	Alternatieve locaties	19
2.5	Alternatieve energiebronnen	20
3	Geluid	22
3.1	Geluidsoverlast	22
3.2	Laagfrequent geluid	23
3.3	Geluidsberekeningen	23
3.4	Cumulatie van geluid	24
4	Visuele hinder	25
5	Slagschaduw	26
6	Lichthinder	27
7	Gezondheid	28
8	Veiligheid	30
8.1	Externe veiligheid	30
8.2	IJsvorming	31
8.3	Bouwen op de dijk	31
8.4	Ontsluiting bij calamiteiten	32
9	Woongenot	33
10	Waardevermindering woningen	34
11	Natuur en landschap	35
12	Cultuurhistorie en archeologie	36

12.1 Archeologische vindplaatsen	36
12.2 Molenbiotoop	36
13 Recreatie	37
14 Overige onderwerpen	38
14.1 Bezwaar maken	38
14.2 Subsidies en rendement en rendabiliteit	38
14.3 Na de levensduur	39
14.4 Kabels en leidingen	39
14.5 Gasleidingen	39
14.6 Radarverstoring	40
14.7 Omgevingswet	41
15 Advies Commissie voor de milieueffectrapportage	42
Bijlage Zienswijzenindex	43

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

Het college van burgemeester en wethouders van Nissewaard heeft in het kader van de milieueffectrapportage (m.e.r.)-procedure voor het Windpark Brielse Maasdijk een Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) ontvangen. Dit ter voorbereiding op de planologische procedure. Het college heeft deze NRD vrijgegeven voor zienswijzen en adviezen. Deze NRD heeft van 10 februari tot 24 maart 2021 ter inzage gelegen.

Er zijn in totaal 445 zienswijzen en reacties van bestuursorganen binnengekomen. Hiervan waren 432 zienswijzen van particulieren en bedrijven. Totaal reageerden 13 bestuursorganen en publieke partijen op de NRD, te weten:

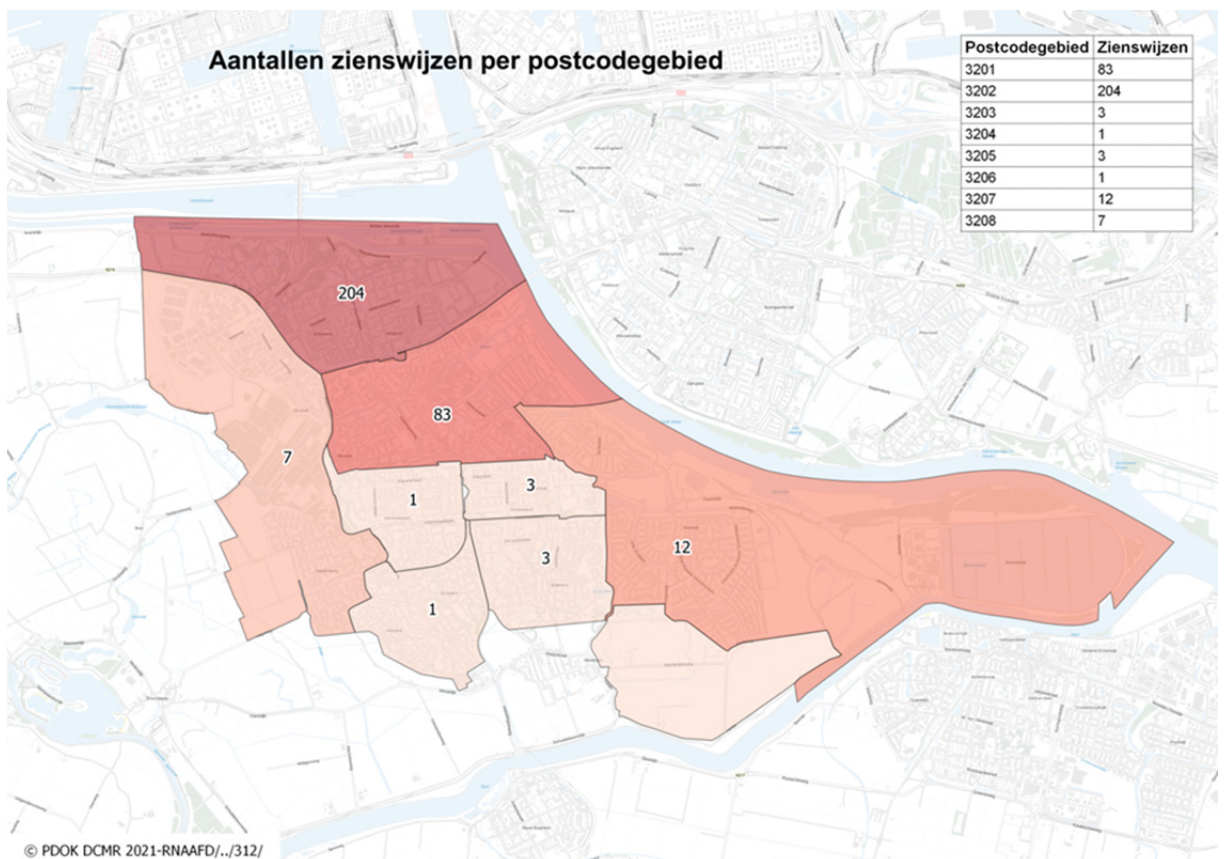
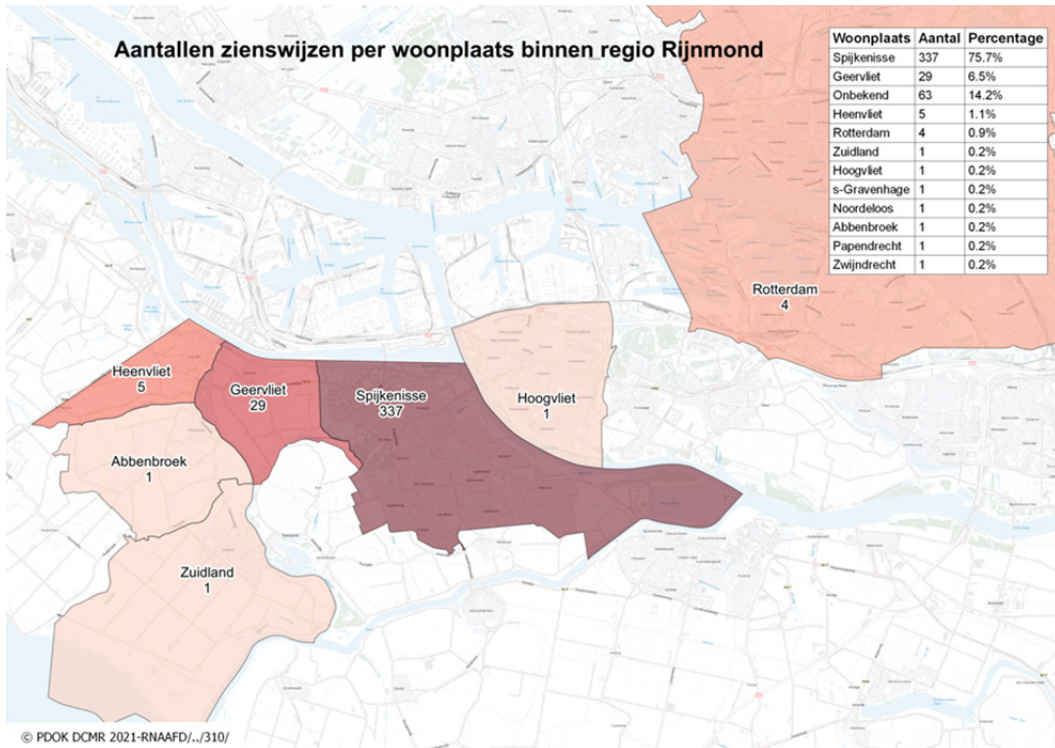
- Rijksvastgoedbedrijf
- Gemeente Rotterdam – Archeologie (BOOR)
- Pipeline control
- Luchtverkeersleiding Nederland
- GGD Rotterdam-Rijnmond
- N.V. Nederlandse Gasunie
- Koninklijke BLN-Schuttevaer
- NLVOW bewonersplatform Windpark Brielse Maasdijk
- Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
- Woonstichting de Zes kernen
- Ministerie van Justitie en Veiligheid, Dienst Justitiële Inrichtingen
- Gebiedscommissie Hoogvliet
- TenneT TSO B.V.

Daarnaast is er een advies gegeven over de NRD door de onafhankelijke Commissie voor de m.e.r.

1.2 Reacties

Van de 432 zienswijzen van particulieren zijn er 223 hetzelfde. De beantwoording van deze gelijkkluidende zienswijzen hebben we opgenomen onder het nummer 47C (zie bijlage Zienswijzenindex voor referentienummers gelijk aan 47C). Daarnaast zijn er 91 grotendeels hetzelfde aan deze zienswijze 47C, de overeenkomende punten zijn beantwoord onder nummer 47C. De extra aangedragen onderwerpen zijn apart beantwoord. Ook zijn er een aantal zienswijzen die op elkaar lijken of ongeveer hetzelfde zijn, die zijn apart beantwoord.

De particuliere indieners zijn vooral woonachtig in Spijkenisse en Geervliet. Op het hierna opgenomen kaartje kunt u zien hoe de verdeling van de binnengekomen zienswijzen is over de verschillende kernen en wijken.

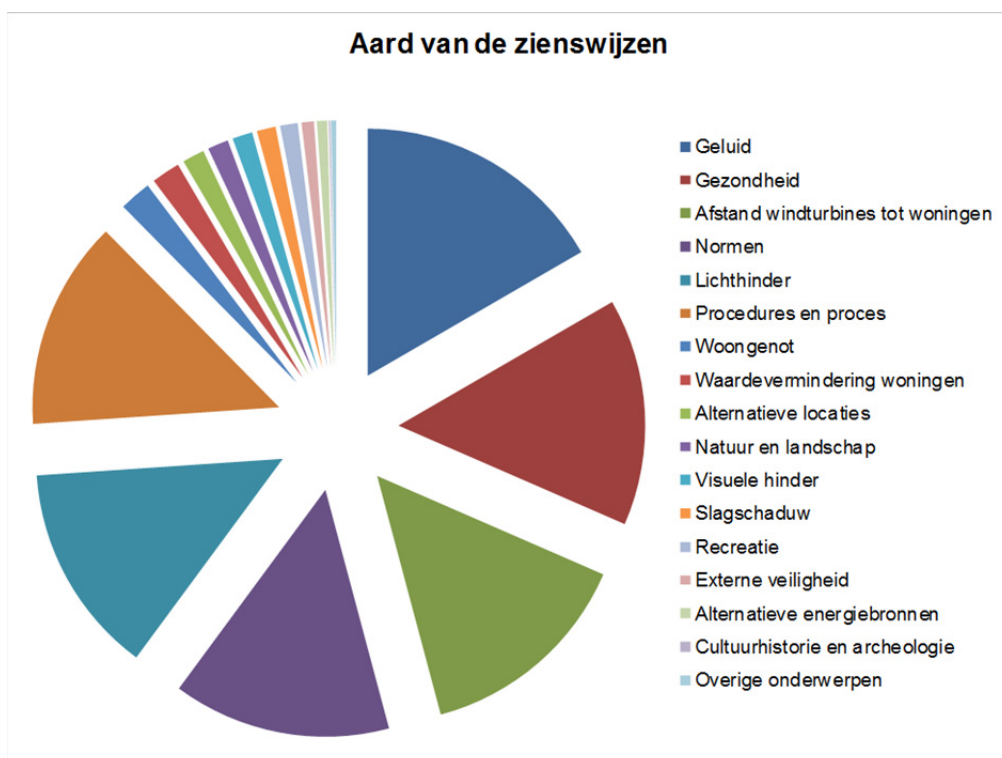

Reacties uit het lege vlak zijn opgenomen in postcodegebied 3205 (wijk Waterland).

De ingediende zienswijzen en reacties gaan in op de volgende thema's:

- Procedures en proces
- Te hanteren normen
- Afstand windturbines tot woningen
- Alternatieven
- Alternatieve energiebronnen
- Geluid
- Visuele hinder
- Slagschaduw
- Lichthinder
- Gezondheid
- Veiligheid
- Woongenot
- Waardevermindering woning
- Natuur
- Cultuurhistorie en archeologie
- Recreatie
- Overige onderwerpen en opmerkingen

In de figuur hieronder ziet u de verdeling van de zienswijzen en adviezen over deze thema's.

1.3 Conclusie Reikwijdte en Detailniveau

Het bevoegd gezag heeft de Commissie voor de milieueffectrapportage (Commissie m.e.r.) om advies gevraagd over reikwijdte en detailniveau van het onderzoek. Deze onafhankelijke Commissie zal ook over het MER om advies worden gevraagd. De Commissie m.e.r. heeft op 06-04-2021 haar advies uitgebracht over de NRD (project-nummer 3516). De gemeente neemt het advies van de Commissie over en vraagt de opsteller van het MER volgens dit advies het MER op te stellen.

De overige zienswijzen en adviezen geven geen aanleiding tot aanvullingen of aanscherpingen op de NRD.

1.4 Leeswijzer en veelvoorkomende afkortingen

De zienswijzen en reacties van bestuursorganen zijn hierna per thema beantwoord. Iedere indiener heeft een uniek nummer toegezonden gekregen. In de bijlage is een tabel opgenomen met voor iedere zienswijze de behandelde thema's. U kunt aan de hand van de tabel in de bijlage opzoeken waar een bepaald onderwerp uit uw zienswijze is beantwoord. In de bijlage vindt u in de rij van uw zienswijzenummer een of meerdere volgnummer(s). Deze volgnummers komen overeen met de nummers in de hierna opgenomen tabellen.

Afkortingen

m.e.r.	Procedure van de milieueffectrapportage
MER	Milieueffectrapport
NRD	Notitie Reikwijdte en Detailniveau
WSHD	Waterschap Hollandse Delta
RES	Regionale Energie Strategie
RWS	Rijkswaterstaat
VKA	Voorkeursalternatief
MW	Megawatt
VPE	Energie coöperatie Voorne Putten Energie

2 Procedures, normen, afstand tot woningen en alternatieve locaties en energiebronnen

2.1 Procedures

Volgnummer	Zienswijze
2.1.1	Veel indieners geven aan dat op basis van EU-richtlijnen zoals de SMB-richtlijn effectief onderzoek voorafgaand aan de besluitvorming noodzakelijk is. Bovendien wordt aangegeven dat windturbines pas mogen worden vergund als vooraf met wetenschappelijke zekerheid is vastgesteld dat plaatsing en exploitatie de gezondheid van de mens en diens leefomgeving wordt beschermd of verbeterd.
	<p>Voor dit windturbinepark is een m.e.r.-procedure gestart met de terinzagelegging van de notitie Reikwijdte en Detailniveau. Voor de vaststelling van de zoeklocatie voor dit windturbinepark is door de Provincie Zuid-Holland een plan-m.e.r.-procedure gevolgd (Strategische milieueffectbeoordeling 2001). Indieners doelen waarschijnlijk op het feit dat voor de normen in het Activiteitenbesluit milieubeheer geen planm.e.r.-procedure is gevolgd. Op 3 april 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State een uitspraak (ECLI:NL:RVS:2019:1064) gedaan over de planm.e.r.-plicht van de algemene regels voor windturbines in het Activiteitenbesluit. In deze uitspraak heeft de Afdeling geoordeeld dat voor de algemene regels uit het Activiteitenbesluit geen planm.e.r.-plicht geldt. Daarbij heeft zij verwezen naar eerdere arresten van het Hof van Justitie, waaronder het d'Oultremont-arrest. Dit arrest betreft arrest C24-19 van het Hof van Justitie te Luxemburg betreffende een Belgische planm.e.r.-zaak over windturbines.</p> <p>Het is aan het bevoegd gezag om een afweging te maken tussen belangen zolang aan wettelijke normen wordt voldaan. De bescherming van de leefomgeving is daar onderdeel van. Wanneer resultaten van nieuw wetenschappelijk onderzoek over het onderwerp gezondheidseffecten in relatie tot windturbines zorgen voor aanpassingen van de wettelijke kaders omtrent windturbines, zullen deze nieuwe normen vanzelfsprekend worden toegepast.</p>
2.1.2 2.1.3 2.1.4	Een aantal indieners heeft vraagtekens bij het proces, en wijzen daarbij op mogelijke belangenverstrengeling van een lid van Gedeputeerde Staten.
	Niet duidelijk is op welke belangenverstrengeling de indiener van de zienswijze doelt. Overigens heeft de gemeente Nissewaard het bevoegd gezag overgedragen gekregen dus om deze reden is er ook geen besluitvormende rol voor de Gedeputeerde Staten.
2.1.5	Een aantal indieners wijst op procedurele fouten die zijn gemaakt bij de totstandkoming van Windpark Hartelbrug II.
	Wij nemen kennis van deze zienswijze en zijn bekend met deze procedurele fouten. Met veel zorg doorlopen we de procedure voor het project windpark Brielse Maasdijk. Daarmee achten we de kans op procedurele fouten klein.
2.1.6	Een indiener geeft aan dat de gemeenteraad, anders als gecommuniceerd wordt, nog geen standpunt over het windpark heeft ingenomen.
	Deze gemeenteraad heeft inderdaad nog geen standpunt over het windpark ingenomen. De toewijzing van de Brielse Maasdijk (inclusief Plaatweg) als definitieve zoeklocatie vond plaats in de periode dat de vorige gemeenteraad functioneerde. Het college is bevoegd om het huidige traject van de NRD te doorlopen maar zal bij de uiteindelijke keuze van een Voorkeurs Alternatief de gemeenteraad betrekken. De gemeenteraad zal via de Verklaring van Geen Bedenkingen (VVGB) eveneens worden betrokken bij het besluitvormingsproces omtrent de vergunningverlening. Daarnaast informeert het college periodiek de gemeenteraad over de voortgang van de planologische procedure en de voorbereidende stappen. Overigens is de voormalige gemeenteraad wel expliciet betrokken geweest bij de locatiekeuze in 2016 en in 2017. De toenmalige gemeenteraad stond unaniem achter het besluit om zich in te spannen om windenergie op uitsluitend locatie Brielse Maas-

	<p>Indiener uit zijn zorgen over het wegslingeren van kleinere en grotere objecten door de windturbine. Het wegslingeren of vallen van objecten ongeacht in welke vorm, wordt beoordeeld in het MER. Daarvoor wordt de Handreiking risicozonering Windturbines gehanteerd.</p> <p>Voor risico's in relatie tot ijsafzetting verwijzen we u graag naar 8.2 IJsvorming.</p>
8.1.4	<p>Indiener geeft aan dat windmolens broeikasgas Zwavelhexafluoride (SF6) lekken i.v.m. brandpreventie. Zwavelhexafluoride wordt gebruikt als isolator van de elektrische delen in een windturbine. Het moet voorkomen dat er brand ontstaat. Helaas lekt er veel van weg. SF6 is tienduizenden keren meer belastend dan broeistofgasgenoot CO2. Indiener geeft aan dat we uiteindelijk van de freon in koelsystemen van koelkasten af zijn en dat we nu aan de SF6 gaan.</p>
	<p>Het klopt dat SF6 wordt toegepast in uiteenlopende onderdelen van het energiesysteem om kortsluiting te voorkomen. Bij windturbines kunnen de lekkages van dit SF6 ontstaan door mechanisch falen, slijtage van machines of tijdens onderhoud of ontmanteling van een windturbine. Om dit te voorkomen wordt het bij reparatie en ontmanteling SF6 afgevangen. Vervolgens wordt het hergebruikt in nieuwe apparaten.</p> <p>Het klopt dat SF6 meer belastend is ten opzichte van CO2. Onderzoek van WindEurope wijst uit dat alle 100.000 windturbines in Europa jaarlijks naar schatting 150kg aan SF6 lekken in de afgelopen zes jaar. Dit staat gelijk aan een jaarlijkse uitstoot van 3.525 ton CO2. Om dit in perspectief te plaatsen: deze 100.000 windturbines bespaarden in dat jaar 255 miljoen ton aan CO2 door 336TWh aan groene stroom op te wekken. De lekkage van SF6 vormt dan ook slechts fractie, namelijk 0,001%, van de vermeden uitstoot van CO2.</p>

8.2 IJsvorming

Volgnummer	Zienswijze
8.2.1	Indiener maakt zich zorgen over het wegslingeren van ijs door de wieken.
	<p>Moderne windturbines hebben voorzieningen die er voor zorgen dat wegslingeren van ijs niet kan plaatsvinden. De turbines worden daarvoor tijdelijk stilgezet als de weercondities zodanig zijn dat ijsaan groei kan plaatsvinden. Het vormen van ijs en het wegslingeren van ijs wordt daarmee voorkomen. Windturbines kunnen daardoor ook in bedrijf zijn bij omstandigheden onder het vriespunt zolang er geen sprake is van ijsvorming. Indien er een situatie ontstaat waarbij er ijs naar beneden kan vallen worden er maatregelen genomen om passanten te waarschuwen en wordt het valgebied fysiek afgesloten.</p>

8.3 Bouwen op de dijk

Volgnummer	Zienswijze
8.3.1	Indiener vraagt zich af of het veilig is om de windturbines op de dijk te bouwen. De dijk laat nu al water door. Andere indiener vraagt zich af wat het effect van boringen en plaatsing is van windturbines op de dijk en daaraan gekoppeld de veiligheid in een gebied waar gewoond wordt onder NAP.
8.3.2	
	<p>De waterstaatkundige effecten van de windturbines worden onderzocht in het MER. Het Waterschap Hollandse Delta (WSHD) en Rijkswaterstaat (RWS) zijn mede bevoegd gezag voor de m.e.r.-procedure. Voorwaarden voor dit windpark is dat de algehele waterveiligheid bij plaatsing, exploitatie en verwijdering van de turbines gewaarborgd blijft. De waterkering (dijk) wordt door het waterschap periodiek getoetst aan de landelijke eisen.</p> <p>Tussen initiatiefnemer, RWS en WSHD is regelmatig overleg over mogelijke werkzaamheden aan de waterkering en de nabijheid van de Hartelkering. Middels toetsing aan vastgesteld beleid van WSHD en RWS wordt beoordeeld of het windpark en bijhorende bouw-</p>

werken alsmede kabels kunnen worden gerealiseerd. Beiden beheerders stellen als harde randvoorwaarde dat de waterveiligheid van het achterland, al dan niet onder NAP, niet verslechtert door realisatie, exploitatie en/of verwijdering van de windturbines. WSHD en RWS hanteren specifieke beleidsregels voor plaatsing, exploitatie en verwijdering van windturbines in, op of nabij waterkeringen. De initiatiefnemer moet middels onderzoeken kunnen aantonen dat de algehele waterveiligheid is gewaarborgd.

8.4 Ontsluiting bij calamiteiten

Volgnummer	Zienswijze
8.4.1	<p>Indieners vragen zich af of de ontsluiting van het gebied afdoende is en blijft bij calamiteiten. Bij eventuele calamiteiten zoals brand, kunnen hulpdiensten slecht een windturbine benaderen. Voor de bewoners kan het betekenen dat bij een calamiteit hun enige toegangsweg geblokkeerd is.</p>
	<p>De zienswijze heeft betrekking op het handelingsperspectief in geval van een calamiteit. Dit perspectief is onderdeel van een calamiteitenplan van het windpark. Een onderdeel van het calamiteitenplan is onder meer dat de ontsluiting van en naar het gebied voor de bewoners op een veilige manier mogelijk blijft.</p> <p>Het calamiteitenplan wordt in samenwerking met de verschillende hulpdiensten opgesteld. Dit is een aandachtspunt wat aan bod komt in de vergunningenprocedure.</p>

9 Woongenot

Volgnummer	Zienswijze
9.1	Indieners geven aan dat zij de plaatsing van windturbines een verstoring vinden van het woon- en leefmilieu. De aantasting van het woongenot door de windturbines en de aantasting van natuur en recreatie wordt vaak genoemd, evenals de combinatie met reeds bestaande activiteiten zoals industrie en verkeer en het bestaande windpark. Indieners vanuit de Spijkenisse geven aan dat zij de windturbines horizonvervuiling vinden. Ook vinden zij de afstand tot de woningen een ernstige verstoring. De woonstichting maakt zich zorgen over leegstand omdat bewoners vertrekken door het nieuw te realiseren windpark.
	<p>De gemeente begrijpt goed dat bewoners vrezen voor vermindering van het woongenot als gevolg van de realisatie van een windpark. Om die reden betracht de gemeente grote zorgvuldigheid bij de bestuurlijke afwegingen om te komen tot de realisatie. De gemeente doorloopt de planologische procedure daarom zeer zorgvuldig. De integrale belangenafweging tussen onder meer woongenot, hinder en de opgave om schone elektriciteit te produceren vindt uiteindelijk plaats in het college van burgemeester en wethouders. Daarbij wordt ook de gemeenteraad betrokken en geïnformeerd.</p> <p>Of windturbines in het landschap als horizonvervuiling wordt ervaren of niet, is persoonlijk. Wat voor de één geldt als horizonvervuiling hoeft niet voor de ander te gelden. Om in ieder geval juiste informatie te delen over hoe de horizon eruitziet na realisatie heeft de gemeente gemeend het instrument Windplanner in te schakelen. Met dit instrument krijgt u een reëel beeld van de toekomstige situatie van de windmolens in het landschap. Het betreft een 3d-applicatie via internet. De verschillende alternatieven die in de MER worden onderzocht, zijn op ware schaal neergezet in het landschap en als u op de verschillende alternatieven klikt ziet u als het ware hoe straks na realisatie het toekomstige windpark kan worden beleefd ten opzichte van de huidige situatie. Op die manier krijgt u een voorstelling</p> <p>vindt of lelijk. De link naar de configuraties van de verschillende alternatieven in het bestaande landschap treft u hier aan: https://brielse-maasdijk-hartel.ik-doe-mee.nl/map</p>

10 Waardevermindering woningen

Volgnummer	Zienswijze
10.1	Indieners geven aan dat zij door de bouw van de windturbines een waardevermindering van hun woning verwachten. Zij verwachten dat de verkoopwaarde van hun woning zal dalen, evenals van de nog in aanbouw zijnde woningen. Wat zijn de mogelijkheden voor planschade en/of schadevergoeding?
	<p>De grondslag voor het indienen van een planschadeverzoek vormt het bestemmingsplan. Als het bestemmingsplan onherroepelijk is geworden, kunt u binnen 5 jaar daarna een planschadeverzoek indienen bij de gemeente. U moet dan aantonen dat er waardevermindering van uw woning optreedt door de bestemmingsplanwijziging. Op basis van adviezen van een onafhankelijke planschadeadviseur neemt het college van B&W een besluit over het al dan niet toekennen van een planschadetelemoetkoming en de hoogte van deze vergoeding. Bewoners en eventueel de vergunninghouder/derde belanghebbende kunnen tegen dit besluit bezwaar indienen bij de bezwaarschriftencommissie en beroep en hoger beroep aantekenen bij de Rechtbank Rotterdam en of de Raad van State. U moet daarbij rekening houden dat er bij planschade een normaal maatschappelijk risico wordt gehanteerd. Dat wil zeggen dat als vast is komen te staan dat u schade heeft geleden als gevolg van de bestemmingsplanwijziging, een deel van de door u benoemde waardevermindering (normaliter 2% van de waarde van uw woning voor vaststelling van het bestemmingsplan) niet vergoed wordt. De planschade wordt betaald door de initiatiefnemer en drukt niet op de gemeentelijke begroting.</p>

11 Natuur en landschap

Volgnummer	Zienswijze
11.1	<p>Indieners maken zich zorgen over de aanwezige diersoorten in het Hartelpark en aan de Leliestraat. Het meest worden genoemd vleermuizen maar ook watervogels, uilen, fazanten, ijsvogels, roofvogels zoals de buizerd, Rode Wouw en ganzen. Men verwacht dat het leefgebied wordt verstoord door de windturbines. Vogels kunnen tegen de rotorbladen vliegen, met dodelijke afloop. Zij vragen dit goed te onderzoeken, waar nodig jaarrond.</p> <p>Een indiener vraagt of een van de wieken zwart gemaakt worden zodat de windmolens beter zichtbaar zijn.</p> <p>Een indiener geeft aan dat het plangebied deel uitmaakt van het Natuurnetwerk Nederland en dat het valt onder beschermingscategorie 1 uit de Verordening Ruimte. Deze indiener stelt dat de locatie ganzenfouragegebied is.</p> <p>Een indiener geeft aan dat het direct aangrenzende Hartelpark aangelegd en bedoeld is als groenbuffer tussen Spijkenisse en Botlek/Europoort. Een aantal indieners maakt zich zorgen over de in het Hartelpark rondlopende Schotse Hooglanders. Een aantal indieners vraagt of er niet in meer groen kan worden geïnvesteerd en het Hartelpark zo kan worden ingericht dat het zicht op de windturbines ontneemt (bijvoorbeeld door een combinatie van hoge bomen en dichte onderbegroeiing).</p>
	<p>In het MER onderzoeken we de effecten op natuur en landschap. Voor zowel de vleermuizen als de aanwezige soorten vogels die de indieners noemen, wordt er een uitgebreid onderzoek gedaan naar de mogelijke effecten.</p> <p>Eén van de wieken zwart maken is inderdaad een steeds vaker toegepaste techniek om aanvaring van vogels te verkleinen. Uit het vogelonderzoek als onderdeel van het natuuronderzoek in het MER zal duidelijk worden welke risico's er spelen voor vogels, en of dit de (of een van de) effectief toe te passen maatregelen zal zijn.</p> <p>Het plangebied maakt geen deel uit van het vastgestelde Natuurnetwerk Nederland (NNN). Wel worden mogelijk negatieve effecten op ganzen onderzocht.</p> <p>Het Hartelpark heeft een eigen beheerplan, hierin zijn bewuste keuzes gemaakt in de afwisseling van open en dicht terrein. Wij achten de kans klein dat de Schotse Hooglanders in het huidige park met de bestaande begroeiing optisch verstoord zullen worden door de windturbines. Het onderwerp optische verstoring onderzoeken we in het MER.</p> <p>Uw verzoek om te investeren in groen, bijvoorbeeld uit de opbrengsten uit een gebiedsfonds, nemen wij ter kennisgeving aan. U kunt zelf invloed uitoefenen in de uiteindelijke bestedingsdoelen van een omgevingsfonds: daar zal later in het participatieproces meer informatie over volgen.</p>

12 Cultuurhistorie en archeologie

12.1 Archeologische vindplaatsen

Volgnummer	Zienswijze
12.1.1	<p>Het Bureau Oudheidkundig Onderzoek Rotterdam wijst erop dat erin het verleden een groot aantal archeologische vindplaatsen zijn aangetroffen binnen het plangebied. Vooral in de zone net ten noordoosten van Geervliet bevindt zich een cluster van vindplaatsen, die dateren uit de periodes IJzertijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen. Van een aantal van deze is bekend dat de resten zich nog in de bodem van de Maasdijk bevinden. Het is daarom verstandig om met de locatiekeuze van de molens rekening te houden met deze in archeologisch opzicht kansrijke zones.</p>
	<p>Voor het op te stellen MER wordt een bureaustudie uitgevoerd naar de bekende aanwezige archeologische waarden en de archeologische verwachtingswaarden in het plangebied. Op basis van de resultaten uit dit onderzoek wordt het effect van de verschillende alternatieven bepaald en gewogen.</p> <p>Voor archeologie is het uitgangspunt om te streven naar behoud in situ (op de plek). Als dat niet mogelijk is, dan benoemen we in het MER maatregelen die het effect kunnen mitigeren. Dit kan bijvoorbeeld door de locatie van de windturbine te wijzigen.</p>

12.2 Molenbiotoop

Volgnummer	Zienswijze
12.2.1	<p>Indiener wijst op een mogelijk effect op de molenbiotoop en verzoekt dit aspect te onderzoeken</p>
	<p>Op basis van de Cultuurhistorische Atlas en de Molenbiotoopinventarisatie van de Provincie Zuid-Holland (2010; https://zuid-holland.molenbiotoop.nl/) luidt de conclusie dat er geen molenbiotopen van historische molens overlappen met het plangebied. Dit nemen we ook in het MER op bij cultuurhistorie.</p>

13 Recreatie

Volgnummer	Zienswijze
13.1	Indieners hechten aan de recreatieve waarde van (een deel van) het aangewezen gebied. Ze wandelen, hardlopen, fietsen en sportvissen of recreëren op of langs het Hartelkanaal en in het Hartelpark. Specifiek noemen meerdere indieners de watersportvereniging en jachthaven Hairt Hille. Ze vragen de effecten op recreatie te onderzoeken.
	De gemeente Nissewaard is zich bewust van het belang van de recreatiefunctie en de belevingswaarde van het plangebied. In het MER worden de alternatieven beoordeeld op het effect op recreatie. Verder zal er bij die effectbeoordeling in het MER aandacht uitgaan naar de specifieke functies zoals onder meer de aanwezigheid van de watersportvereniging Hairt Hille en de aanwezige evenementenlocatie.

14 Overige onderwerpen

14.1 Bezwaar maken

Volgnummer	Zienswijze
14.1.1	Een aantal indieners maakt bezwaar tegen de plaatsing van de windturbines zonder daarbij nadrukkelijk in te gaan op inhoudelijke onderwerpen.
	Dit document gaat in op de zienswijzen en adviezen op de notitie reikwijdte en detailniveau. Als straks het MER en de ontwerp vergunningen ter inzage worden gelegd, kunt u (opnieuw) een zienswijze indienen. De bevoegde gezagen zullen uw zienswijze dan bij de definitieve besluitvorming over de omgevingsvergunning betrekken. Indien u het vervolgens niet eens met de verleende vergunning, kunt u in beroep bij de Raad van State.

14.2 Subsidies en rendement en rendabiliteit

Volgnummer	Zienswijze
14.2.1	Indieners vinden windenergie op land financieel een slechte businesscase, windparken op land zijn alleen rendabel met subsidies. Een aantal indieners wil geen subsidies meer op windenergie.
	Indieners geven aan dat zij zich afvragen of de afstand tussen de windturbines van het nieuw te realiseren windpark onderling en met het al bestaande windpark groot genoeg is voor een goed rendement. XL Wind vraagt om in het MER ook in te gaan op het effect op het rendement van het bestaande windpark.
	Het is rijksbeleid om duurzame energie te stimuleren door middel van het verstrekken van subsidies. Deze subsidies zijn in de laatste jaren al behoorlijk afgebouwd. Het SDE+-subsidiebeleid wordt vormgegeven door het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat. Derhalve neemt de gemeente kennis van uw mening omtrent het subsidiebeleid. Voor een dergelijk windpark (met tenminste 18 MW aan opgesteld windvermogen) is er wel degelijk een financiële business case op het moment dat SDE+-subsidie wordt verkregen, zeker gelet op het feit dat het voldoende waait aan deze kant (westzijde) van ons land.
14.2.2	Indiener geeft aan dat er in de NRD de geplande minimale 18 MW slechts 1 à 2 procent van de Nissewaard energie is. In de toekomst zal Nissewaard als gevolg van de energietransitie meer elektriciteit nodig hebben dan nu. Het 18 MW windpark zou slechts 1 à 2 procent van de toekomstig benodigde elektrische energie in Nissewaard kunnen verzorgen. Het mag toch duidelijk zijn dat dit beoogde windpark nauwelijks toegevoegde waarde heeft voor Nissewaard. Als windmolens op zee worden geplaatst is het rendement en productie veel hoger.
	In een windpark als dit is de verwachte productie tussen 80 GWh en 120 GWh afhankelijk van het aantal te plaatsen turbines. Daarmee vormt het een goed aandeel in de regionale opgave van duurzame opwek. Deze regionale opgave wordt bekrachtigd door het vaststellen van de RES 1.0 door de gemeenteraad. In deze RES 1.0 staat de regionale opgave om voor 2030 371 GWh aan schone elektriciteit op te wekken. Als dit park daar tussen de 80 en 120 GWh aan kan bijdragen dan is dat een substantieel aandeel aan de opgave van de RES 1.0.
	Voor wind op zee zijn er andere kwantitatieve doelstellingen door Nederland vastgesteld in het klimaatakkoord. Alleen wind op zee is niet genoeg om in 2030 de landelijke doelstelling van 49% CO2-reductie te hebben bewerkstelligd. Daarom is er ook wind op land nodig. Deze in 2017 vastgelegde locatie zal daar ook aan moeten bijdragen. De RES 1.0 geeft inzicht in de regionale inzet op extra schone elektriciteit (zon- en windenergie).
14.2.3	Indiener geeft aan dat er miljarden aan belastinggeld van burgers vloeit via subsidies naar investeerders en ontwikkelaars. De burger krijgt de lasten en niet de lusten. De veelal buitenlandse investeerders, ontwikkelaars en milieuclubjes verdienen

	er veel geld aan.
	Gemeente Nissewaard is van mening dat wind op land voorlopig nog met SDE+-subsidies gefinancierd moet worden omdat er nog geen goede business-cases zijn zonder rijkssubsidie. Dit zal overigens in de toekomst veranderen en om die reden worden de rijkssubsidies stukje bij beetje afgebouwd.
14.2.4	Indiener geeft aan dat het voorkomt dat windturbineparken slechts dienen om ongekende subsidies uit te keren aan bevriende ondernemers. De opwekkingen is allerm minst schoon gezien de grondstoffen en bij afvoering na veroudering of vervanging wegens het aantrekkelijk maken van nieuwe subsidies. Zolang er geen methode is om het opgewekte vermogen op te slaan hebben windturbines die op zich al weinig efficiënt zijn geen zin.
	De techniek rondom opslaan van duurzame energie verloopt gelukkig dermate snel dat de gemeente Nissewaard minder pessimistisch is op dit punt. In het havengebied wordt al opgewekte windenergie duurzaam opgeslagen. Vanuit deze pilot kan geleerd worden en kunnen technologische verbeteringen worden toegepast waardoor opslag van duurzame elektriciteit beter zal lukken in de toekomst.

14.3 Na de levensduur

Volgnummer	Zienswijze
	Indieners vragen zich af wat er na de levensduur van de windturbines met het afval gedaan wordt.
	De beoogd te bouwen windturbines hebben een verwachte levensduur van 25 tot 30 jaar. Ze zullen, als na 25-30 jaar geen levensduurverlenging mogelijk is, ongeveer in 2050 worden opgeruimd en gerecycled. Met de huidige stand van de techniek wordt op dit moment 85% tot 90% van de windturbines na einde levensduur gerecycled en opnieuw gebruikt. De brede (wind-)energiesector heeft diverse programma's lopen om het recycle percentage snel verder omhoog te krijgen. De grootste uitdaging zit op dit moment in de recycling van de windturbine bladen. Het volledig terug brengen van de windturbine bladen naar grondstoffen die opnieuw kunnen worden gebruikt voor productie van nieuwe windturbine bladen is al aangetoond. Opschaling naar een industriële toepassing wordt in de komende 3 tot 5 jaar voorzien. De windindustrie gaat ervan uit dat omstreeks 2040 alles van een windturbine recyclebaar is tot nieuwe windturbines, ook de windturbines die nu al operationeel zijn. De fundaties van de windturbines zullen weg worden gehaald en het beton in nieuwe constructies gebruikt. Het in de fundaties verwerkte staal wordt verwerkt in nieuw staal. Dit geldt ook voor de kabels in de grond die meestal een aluminium kern hebben met een kunststof mantel. Ook deze materialen kunnen weer opnieuw gebruikt worden.

14.4 Kabels en leidingen

Volgnummer	Zienswijze
	Pipeline control is nagegaan of er overlap bestaat tussen het plangebied en de kabels en leidingen die zij beheren. Dit is niet het geval.
	Deze zienswijze wordt ter kennisgeving aangenomen.

14.5 Gasleidingen

Volgnummer	Zienswijze
14.5.1	Gasunie Nederland wijst op haar beleid op het gebied van windturbines nabij haar

	gasleidingen. Zij streeft naar geen risicovergroting. Gasunie geeft handreikingen voor de te hanteren afstand tussen windturbines en de gasleidingen.
	Het effect van windturbines nabij gasleidingen wordt in het MER onderzocht. Het uitgangspunt daarbij is dat er geen onaanvaardbare risicovergroting mag zijn voor de gasleidingen ten gevolge van de plaatsing van windturbines. De beoordeling van de effecten zal worden afgestemd met Gasunie.

14.6 Radarverstoring

Volgnummer	Zienswijze
14.6.1	Diverse indieners wijzen op mogelijke radarverstoringen door het windmolenpark. Zij wijzen erop dat er een radarverstoringsonderzoek moet worden uitgevoerd.
	Voor het MER worden radarverstoringsonderzoeken uitgevoerd door TNO voor defensie- en civiele luchtverkeersradarsystemen, gevechtsleidingsradarsystemen en scheepvaartradersystemen. Deze onderzoeken worden ter beoordeling voorgelegd aan het betrokken bevoegde gezag en/of adviesorgaan.
14.6.2	De LVNL wijst op de wijziging van de Regeling algemene regels ruimtelijke ordening (Rarro) per 1 december 2020. Met deze wijziging zijn de (civiele) radars TAR Schiphol-West en TAR Schiphol Centrum toegevoegd aan de Rarro. De toetsingszone van de primaire radar TAR-Schiphol-West is in overeenstemming gebracht met de bescherming van de militaire radarsystemen zoals vermeld in de Rarro. Het plangebied Windpark Brielse Maasdijk valt binnen het radarverstoringgebied van TAR Schiphol-West en de beoogde windturbines overschrijden de hoogte van het radarverstoringgebied. Dit houdt in dat de mate van verstoring van het radarbeeld zal moeten worden bepaald aan de hand van een rapport (radarverstoringsonderzoek). De uitkomst van dat radarverstoringsonderzoek is bepalend voor het al dan niet afgeven van een Verklaring van Geen Bezwaar (VGB) door Defensie
	Er zullen radarverstoringsonderzoeken uit worden gevoerd door TNO voor defensie- en civiele luchtverkeers-, gevechtsleiding- en scheepvaartradersystemen. Deze onderzoeken zullen ter beoordeling voor worden gelegd aan het betrokken bevoegde gezag en/of advies orgaan. Dit geldt voor alle te onderzoeken alternatieven. Waar dit op grond van regelgeving noodzakelijk is, wordt/worden de betreffende bevoegd gezag en/of adviesorgaan verzocht om een Verklaring van geen Bezwaar af te geven voor het t.z.t. gekozen voorkeursalternatief.
14.6.3	Indiener geeft aan dat gerelateerd aan radarsignalen, er ook telefonie, radio, TV, satelliet en communicatieapparatuur zijn. Er wordt in de NRD niet of nauwelijks over gesproken. Verplaatsing van radar, zendmasten en ontvangers (niet alleen bij huizen) is heel duur en soms onmogelijk. Allemaal kosten waar vooraf nooit bij wordt stilgestaan.
	Voor mogelijke effecten op straalpaden en andere communicatiesignalen vindt afstemming plaats met de relevante providers.
14.6.4	Schuttevaer onderschrijft de door de Havenmeester genoemde afstanden in de NRD 'afstand van 30 meter + ½ rotordiameter tot de rand van de vaarweg op het Hartelkanaal' (pagina 19) en vraagt of deze afstand ook daadwerkelijk gehanteerd kan worden bij de aanleg van het park. Dat voorkomt dat er een veiligheidsissue voor de binnenvaart optreedt doordat valse echo's op het radarbeeld optreden
	De genoemde afstand 30 meter + 1/2 rotordiameter wordt gehanteerd als ontwerpuitgangspunt voor het project. Voor een effectbeoordeling in het MER zal er ook gekeken worden naar het daadwerkelijke verstoringseffect voor alternatieven die niet aan de genoemde afstandseis voldoen. De Havenmeester dient aan de hand van de effectbeoordeling aan te geven voor welke alternatieven zij de effecten voor het scheepsradarbeeld en andere aspecten zoals visuele zichtlijnen, aanvaardbaar acht. Dat kan ertoe leiden dat de afstand kleiner kan zijn of dat de afstand groter moet worden.

